

УДК 262.12: 94(477.86)+94(438)

Олег Єгрешій

*Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника,
факультет історії, політології та міжнародних відносин
Івано-Франківський Богословський університет імені
св. Івана Золотоустого, Інститут історії Церкви*

ЄПІСКОП ГРИГОРІЙ ХОМИШИН В УМОВАХ УКРАЇНСЬКО-ПОЛЬСЬКИХ СТОСУНКІВ: СПРОБА ІСТОРИЧНОГО ЕКСТРАПОЛЮВАННЯ

У статті автор розкриває місце єпископа Григорія Хомишина в умовах українсько-польських відносин міжвоєнного періоду та намагається зрозуміти резонанс видання книги «Два Царства» в українському та польському соціальних середовищах.

Ключові слова: Єпископ Григорій Хомишин, Церква, українсько-польські стосунки, митрополит Андрей Шептицький, книга «Два Царства»

Підвищена увага до постаті станіславівського єпископа Григорія Хомишина в сучасних умовах актуалізує, на наш погляд, давній дискурс у академічному середовищі, що раз по раз виринає на поверхню: «Яке практичне значення має академічна наука?». До того ж, постає резонне у різні часи запитання: «Чи може узагалі існувати цілком деполітизована і деінструменталізована наука?». Очевидно, єпископ Г. Хомишин не належить до релігійних діячів масштабу митрополита Андрея Шептицького, якому можна присвячувати десятки книг і статей, а портрет станіславівського владики назагал змальовано: це був ревний місіонер, католик-ортодокс, громадсько-політичний діяч пропольської орієнтації першої половини ХХ ст., блаженний (у червні 2001 р. єпископа було беатифіковано Папою Римським Іваном Павлом II).

Однак поява влітку 2016 р. книги «Два Царства», що вийшла друком у польському місті Люблін, актуалізувала проблему місця і ролі владики Г. Хомишина в українсько-польських взаємовідносинах міжвоєнного періоду, і, що найцікавіше, на сучасному етапі. До слова, презентація книги «Два царства» відбулася у вересні 2016 р. у Львові у рамках святкування ювілею відновлення структур Римо-католицької церкви в Україні. Видавці книги «Два царства» переконують, що сам твір було написано владикою Г. Хомишиним напередодні Другої світової війни, і тривалий час ця праця зберігалася у середовищі отців василіян. У добу підпілля рукопис було передано владиці Софрону Дмитерку, а єпископ наприкінці свого життя передав рукопис на збереження отцю Доротею Шимчію, який своєю чергою у вересні 2013 р. ознайомив із текстом рукопису відомого івано-франківського видавця, священника Ігоря Пелехатого [10].

Лейтмотив твору – своєрідне протиставлення двох «царств» – царства світу (миру) або світського царства і царства Божого. Автор книги (правдоподібно, владика Г. Хомишин) вважає, що значна частина греко-

католицького духовенства першої половини ХХ ст., рівно ж як і митрополит А. Шептицький «зісвітчилися» – надмірно служили світу (активно займалися суспільно-політичною діяльністю, тісно співпрацювали зі світськими громадськими, культурно-просвітницькими товариствами, організаціями, партіями), а душпастирство навпаки – занехаяли. Відтак, Церква відчутно ослабла непередодні Другої світової війни та ризикувала гідно не відповісти більшовицькому режимові в недалекій перспективі [3].

Нині, свого роду, викристалізовується два (обережно назвемо їх) полемічних табори. Перший пов'язуємо із видавцем книги та автором однієї з двох передмов – відомим у Івано-Франківську священиком Ігорем Пелехатим, окремими польськими священнослужителями (як правлячими – згадаємо Главу Конференції римо-католицьких єпископів України, архиєпископа-митрополита Львівського Мечислава Мокшицького), так і емеритованими (єпископа-емерита Харківсько-Запорізької дієцезії Римо-католицької церкви Мар'яна Бучека (автора вступного слова до книги)), а також деяких польських науковців. Можемо наважитися назвати окремих з них більш категоричними (професор, доктор габілітований, автор однієї з двох передмов до книги – Володимир (Влодзімеж) Осадчий і більш поміркованими (Директора Південно-Східного Наукового Інституту в Перемишлі Станіслава Стемпеня [8] і керівника кафедри допоміжних наук історії та архівістики Відділення історії і культурної спадщини Папського інституту Івана Павла II в Кракові о. професора доктора габілітованого Юзефа Марецького [6]). Польське академічне середовище не сумнівається в автентичності книги «Два Царства» і як правило позиціонує себе прихильниками діяльності єпископа Г. Хомишина. Видавці книги вважають книгу «Два царства» цінним першоджерелом, а самого станиславівського єпископа нерідко називають «Пророком», натякаючи на Львівський псевдособор 1946 р. і, відповідно, подальшу ліквідацію Греко-католицької Церкви (далі – ГКЦ) радянськими спецслужбами.

До другого полемічного «табору» обережно віднесемо відомих українських істориків ГКЦ – доктора історичних наук, професора, проректора Українського Католицького Університету (УКУ) Ігоря Скочилися [11], та кандидата історичних наук, наукову співробітницю Інституту історичних досліджень Львівського національного університету імені І. Франка Ліліану Гентош [1]. Обоє висловлюють певний сумнів у автентичності праці «Два царства», а саму працю з передмовами польських науковців та ієрархів вважають «інструменталізованою», маніпулятивною та тенденційною. Івано-Франківське Архієпархіальне управління УГКЦ у особі митрополита Володимира Війтишина передусім опонує отцеві Ігорю Пелехатому у порушенні процедурних питань видання книги (відсутності благословення правлячого ординарія), а також друці книги за межами архієпархії і України загалом.

Додамо, що у жовтні 2017 р. в рамках традиційного національного ярмарку історичної книги в Auditorium Maximum Ягелонського Університету

м. Кракова у одному з найповажніших католицьких видавництв Польщі (директор – Анжей Мардила) відбулася прем'єра польськомовної версії книги Григорія Хомишина «Два царства». На прем'єру книги були запрошені упорядники видання, згадані нами вище: о. Ігор Пелехатий, та директор Інституту *Ukrainicum* Люблінського Католицького університету Володимир Осадчий. У вступному слові В. Осадчий, зокрема, наголосив, що поява книги польською мовою є знаком Провидіння Божого, оскільки на сучасному етапі польсько-українські стосунки переживають непрості випробування. Саме у «Двох Царствах», на думку польського науковця, на основі власного душпастирського досвіду, єпископ Григорій Хомишин пропонує двом народам універсальну модель порозуміння, яка базується на християнсько-католицькій релігії та моралі. В інтерв'ю польському журналісту Томашу Коланеку у жовтні 2017 р. Володимир Осадчий назвав парадоксом факт, що книга «Два царства» користується попитом у Польщі і навпаки відкидається в Україні. В. Осадчий це пов'язав з «домінуванням бандерівської ідеології націоналізму» в усіх сферах суспільного та церковного життя сучасної України [12]. Під час презентації польськомовного видання о. Ігор Пелехатий, своєю чергою, висловив надію, що завдяки появі польської версії «Двох Царств» полякам та українцям вдасться врешті дійти «до братерської взаємоповаги спертої на міцних підвалинах правди та науки Католицької Церкви» [2].

Відзначимо, що 23 березня 2017 р, польський сейм одноголосно ухвалив резолюцію в пам'ять про українського греко-католицького єпископа Григорія Хомишина у 150-ту річницю його уродин. Палата депутатів виразила в цьому документі пошану до «неустанного поборника польсько-українського примирення» та «невтомного проповідника європейських цінностей». У цій резолюції зазначено, що єпископ застерігав свій народ «від злочинних ідеологій, які закликають до ненависті й нищення багатовікового доробку традицій толерантності, вироблених на землях Речі Посполитої» (*очевидно йдеться про комуністичну ідеологію – О.С.*). «Постать блаженного єпископа має стати символом польсько-українського примирення, будованого на історичній та духовній спадщині спільноти обох народів, які стоять на непорушних фундаментах моральності й правди», – відзначалося в документі [9].

Під час дебатів посол до польського парламенту Ельжбета Боровська підкреслювала, що єпископ був релігійним діячем, але насамперед поборником польсько-українського примирення: «Він закликав до ладу, будованого на принципах християнської моральності. Майбутнє українського народу він бачив у європейській західній цивілізації, а свою працю виконував у дуже тяжкі часи, у міжвоєнний період, коли відбувалися загострення польсько-українських стосунків. Він застерігав українців і вказував, що націоналізм – це спотворений шлях до добробуту, розвитку українського народу», – відзначила Ельжбета Боровська. «Він був ревним

патріотом і захисником меншин у II Речі Посполитій. Був надзвичайно високо цінований у польському єпископаті» [9].

Суголосні з думкою польського академічного товариства і окремі представники польської влади. Так, Люблінський воєвода Пшемислав Чарнек відзначив, що погляди єпископа Г. Хомишина у нормалізації українсько-польських відносин міжвоєнної доби (не підтримувати, а засуджувати діяльність українського націоналістичного підпілля), належить використати сучасним українським політикам. Це стане запорукою міцних взаємин між двома народами на сучасному етапі. Польський очільник відзначив: «Бажаючи добра своєму народові, Г. Хомишин осуджував «сресь націоналізму», яка допровадила до драми людиновбивства на колишніх теренах, відкидав будь-який радикалізм і національну політику, у якій відсутня етична основа».

25 березня 2017 р. у Любліні, відбулася Міжнародна наукова конференція «Пророк України», присвячена 150-річчю від дня народження єпископа Григорія Хомишина. У вступному слові декан факультету теології Католицького Університету Любліна о. д-р Славомір Новосад підтримав видавців книги «Два Царства». З доповідями на конференції виступили також науковці Польщі: згаданий вище Володимир Осадчий, Єва Семашко, Станіслав Стемпень, Мацей Струтинський; Словаччини: Станіслав Набиванець, Петер Штурак, Адам Кульчицький; України Олег Савчук, Ігор Пелехатий [5].

Вірогідно, аби випукло збагнути сутність полеміки 2016 р., відокремити науку від публіцистики і політики, вартує здійснити екскурс у міжвоєнний період, розставити ключові акценти в діяльності єпископа Г. Хомишина.

Життя та діяльність єпископа Г. Хомишина припала на дуже неоднозначний історичний період, який прийнято називати цивілізаційним зламом (кінець XIX – перша чверть XX ст.). Доба монопольного впливу Церкви (і Римо-Католицької, і Греко-Католицької, і Православної) на суспільне життя минула. Взамін абсолютним монархіям (так званий Союз трону і амвону), імперіям, авторитарним режимам, в умовах яких Церкві було простіше виконувати свою еклезіальну місію, приходять республіки, конституційні монархії, національні державні утворення, демократичні режими. Набирають популярності нові ідеології (соціалістична, ліберальна, націоналістична тощо). Церква мимоволі опиняється в нових історичних умовах, нових суспільно-політичних реаліях. Усе це стало новим викликом для Церкви, на який було потрібно давати адекватну відповідь.

Оскільки Греко-Католицька Церква (одна із 23 Східних Католицьких Церков) знаходиться у сопричасті із Римом, то цілком логічно, що здійснювати аналіз діяльності Греко-Католицької Церкви в історичному аспекті, вартує також у тісному зв'язку з тенденціями розвитку Римо-Католицької Церкви. А ці тенденції промовисто переконують, що в умовах цивілізаційних змін в середовищі РКЦ кристалізувалося дві течії –

прогресистська і консервативна (традиціоналістська). До слова, так було і після цивілізаційних змін після Великої Французької революції, після відомих подій середини XIX ст. («Весни народів» 1848–1849 рр.), так відбулося на зламі XIX – XX ст., так буде і згодом, в плинні XX –початку XXI ст. (соціокультурні зміни 1960–1970-х рр., або на сучасному етапі). Сутність поділу зводилася до наступного: консерватори вважали, що в умовах цивілізаційних змін саме модерне суспільство повинно шукати точки дотику з Церквою, яка як містичне Тіло Христове не може мінятися. Гаслом консерваторів може слугувати крилатий вислів відомого римо-католицького традиціоналіста, кардинала Альфредо Оттавіані – *«Semper Idem»* (з латинської – *«Завжди той самий»*). Прогресистська точка зору зводиться до наступного: цивілізаційні зміни не можна вважати продуктом виключно людської діяльності, вони є заданими Божим Провидінням, а тому сама Церква мусить шукати точки дотику з новою цивілізацією. У протилежному випадку – *«Церква ризикує стати музеєм»* (вислів, до слова, сучасного папи Франциска, якого називають, власне, прогресистом). Вірогідно, такий поділ варто застосовувати і до дискусій в середовищі Греко-Католицької Церкви першої половини XX ст.

Разом з тим, не можна не брати до уваги і наступне. Греко-Католицьку Церкву не випадково називають «національною», а митрополита Андрея Шептицького – етнархом (тобто народним правителем). Упродовж цілого XIX ст. складно уявити український національний рух без участі греко-католицького священнослужителя. У час доволі обережного ставлення понтифіків і вищої ієрархії Римо-Католицької Церкви до національної ідеології (така ідеологія на середину XIX ст., зазвичай, уважалася революцією і відцентровими проявами, а тому переважно засуджувалася) греко-католицькі ієрархи йшли у авангарді національного руху (скажімо, створену у травні 1848 р. Головну Руську Раду – першу українську політичну організацію в Галичині очолив єпископ Григорій Яхимович, його заступником обрано каноніка Михайла Куземського, а більшість членів Ради були священниками). Фактично священник УГКЦ впродовж XIX ст. був не лише душпастирем, а й громадським, просвітницьким, політичним діячем [4].

Закономірно, що у ході політизації українського національного руху в Галичині, цивілізаційних змін зламу XIX –XX ст. перед новим Главою УГКЦ, митрополитом Андреем Шептицьким постало архискладне завдання – шукати, так би мовити, нової ніші для Церкви в умовах реалій нової історичної доби, нових викликів перед християнством. Уже аргію новий тридцятишестилітній митрополит в умовах історичної епохи першої половини XX ст. не міг не бути прогресистом. Митрополит Андрей Шептицький чудово знав історію ГКЦ, українські національні традиції, розбирався у реаліях часу, усвідомлював складність українсько-польських взаємин другої половини XIX – першої половини XX ст. Статус глави «націоцентричної» ГКЦ не дозволяв митрополитові Андрею Шептицькому в заданих суспільно-політичних і соціокультурних обставинах зосередитися

виключно на боротьбі із виявими секуляризму і релігійної індиферентності. Позиція митрополита – «відритися світові, а не закритися від нього». Звідси, активна суспільно-політична, громадська, просвітницька, харитативна діяльність, виражена державницька позиція, підтримка діяльності найбільшої і найпредставницькішої партії у Галичині Українського Національно Демократичного Об'єднання (УНДО), натомість виважено-критичне ставлення до діяльності українського націоналістичного підпілля; підтримка діяльності товариств «Просвіта», «Рідна школа», товариства «Сільський господар», фінансова допомога багатьом світським установам та організаціям, талановитій молоді, шкільництву, українській мистецькій еліті. Андрей Шептицький намагається з представниками українського націоналістичного підпілля спілкуватися не з позиції категоричного осуду, а з позиції діалогу.

Водночас, станиславівський єпископ Г. Хомишин є, на наш погляд, виразником консервативної течії в Греко-Католицькій Церкві першої половини ХХ ст., що не повинно дивувати в умовах цивілізаційних змін зазначеної доби. Статус єпископа-ординарія дозволяв Григорію Хомишину приймати незалежні рішення відповідно до своєї посади на території єпархії – з одного боку, а з іншого – бути, свого роду, в затінку митрополита, не відображаючи позиції усього греко-католицького кліру.

Візія Г. Хомишина суголосна, на наш погляд, консервативній частині римо-католицького духовенства дособорної доби (Другого Ватиканського собору, 1962–1965 рр.): суспільна клерикальна монополія мусить тривати і в першій половині ХХ ст.; виражено критичне ставлення до ідеологій, що посягають на історично усталений цивілізаційний патерналістичний порядок (політичний і соціокультурний плюралізм, ляїцизм (поширення світських освітніх і культурних установ взамін клерикальним), радикалізм, соціалізм, націоналізм тощо). Усі вони мусять тавруватися як небезпечні Церкві Христовій і християнству назагал. Відкрита ж новим світським віянням і світу Церква ризикує втратити завойовані століттями позиції, втратити свій вплив на суспільство. Тож, модерний світ мусить шукати шляхи навернення до лона Церкви. Важливою ідеологічною рисою консервативної частини духовенства виступає також їхня субординативність супроти світської влади (гасло, яке було знаковим протягом століть – «Уся влада від Бога» мусить й надалі неухильно дотримуватися).

У цьому контексті консерватори прохолодно сприймали просвітницьку та громадську роботу світських установ, політичну діяльність партій не лише лівого, а й центристського напрямків, а нерідко й державницькі погляди суспільно-політичних діячів. Усі ці прояви сприймалися у ретроградному контексті ХІХ ст. – революція. А усяка революційність не була, на думку традиціоналістів, богоугодною справою.

Якщо екстраполювати консервативну ідеологію середовища ГКЦ на діяльність єпископа Г. Хомишина, то станиславівський ієрарх був прихильником творення виключно клерикальних, підпорядкованих Церкві

установ та організацій. У 1928 р. станиславівський владика був ініціатором створення клерикального просвітницького товариства для молоді «Єдність», у 1934 р. – створив клерикальне культурно-просвітницьке товариство «Скала», а через три роки, у 1937 р., відповідним указом заборонив духовенству єпархії належати до світських просвітницьких установ через поширення, на його думку, в їхніх середовищах секуляристських проявів. Єпископ Г. Хомишин був ініціатором створення клерикальних партій програмними засадами яких було гасло автономії українських земель у складі Польщі: Української католицької народної партії (1930 р.) та Української народної обнови (1932 р.). Владика був автором низки пастирських послань та листів, у яких обґрунтовував власні погляди нормалізації українсько-польських взаємин міжвоєнної доби: найвідомішими серед них вважаються: «Українська проблема» (1932 р.) і «Пастирський лист про політичне положення українського народу в польській державі» (1931 р.).

Нормалізаторський курс Г. Хомишина відкидав тактику збройної політичної боротьби українських націоналістів, вважаючи її безперспективною. Категоричний осуд тактики політичного терору українського націоналістичного підпілля був зумовлений неухильним дотриманням владикою етико-моральної доктрини християнства. Г. Хомишин мав на меті, насамперед, припинити асиміляцію українців поляками, що активно здійснювалася урядовими структурами впродовж 1920–1930-х рр. Відтак, уважав за доцільне відмовитися від гасла побудови незалежної України, обмежитись автономією у складі Польщі. Враховуючи, що «автономістські» гасла Г. Хомишина не були популярними в умовах різкого польського-українського протистояння в міжвоєнний період, єпископ опинився в ролі «опозиціонера-ізоляціоніста» пропольської орієнтації. Нормалізаторська ініціатива владика була критично сприйнята в українському суспільстві Галичини, не мала суттєвого впливу на клімат українсько-польських взаємин. Беручи до уваги мінімальний вплив УКНП-УНО на маси, відсутність досвіду політичної боротьби у клерикалів, програма українсько-польського порозуміння Г. Хомишина мала мізерні шанси бути реалізованою.

7 лютого 1939 р. Г. Хомишин написав Пастирський лист «Про завдання священничого стану в Святій Католицькій Церкві», в якому звинуватив українську інтелігенцію в політичній недалекоглядності: «...Інтелігенція світить огарок Богові, а свічку – нації, котра становить для неї божище. Божа кара, що патріотична інтелігенція сама зійшла на бездоріжжя і нарід за собою потягнула». Розкритикував владика й духовенство: «Винувате і духовенство! Бо віддалися земній діяльності. Могутність народу не в його численности, ні в його матеріальних засобах, але в духовній силі» [7, с. 9]. Він резюмував: «...Наш стан, українців – помста Христа, висміяння перед іншими народами... Ми в нашій зарозумілості гороїжимося там, де не треба, а відтак гнемося, як раби, де треба зберегти свою гідність. Ми нарікаємо на чужих і

ворогів, а не хочемо видіти й властивої причини – нещастя в нас самих».

Рішення Г. Хомишина запровадити григоріанський календар (1916 р.) та celibat (1920 р.) для духовенства єпархії мотивується ультрамонтанським світоглядом владики. Зазначимо, що ультрамонтанство – це ідеологія й течія в Римо-Католицькій Церкві, що виступала за жорстке підкорення національних католицьких церков Папі Римському, а також обстоювала ідею верховної влади пап над світськими правителями Європи, переконання, що віра має наднаціональну прелеметність. Ультрамонтанські ідеї були дуже популярними серед католицького духовенства часу Першого ватиканського собору, 1869–1870 рр., фактичної перемоги католиків – консерваторів, однак після цивілізаційних змін закінчення Першої світової війни, ліквідації монархій, імперій, авторитарних режимів спостерігатиметься відчутний занепад цієї ідеології. У нових ментальних умовах ультрамонтаністи-ортодокси не могли собі знайти відповідної ніші.

Ультрамонтанські погляди Г. Хомишина не знайшли підтримки серед переважної більшості греко-католицького духовенства та української громадськості Галичини. Прийняття celibatu – атрибуту Римо-Католицької Церкви, в період особливого загострення українсько-польського протистояння, на думку галицьких українців, могло ще більше ускладнити етнополітичну ситуацію в краї. Безкомпромісна позиція Г. Хомишина значною мірою пояснювалася підтримкою Апостольського престолу в особі папського делегата Яна Дженоккі. Прозахідні релігійні погляди Г. Хомишина стали причиною обрядової дискусії в Галичині, внаслідок якої в середовищі ГКЦ виділилося дві течії – орієнтальна, до якої належала більшість духовенства на чолі з митрополитом А. Шептицьким, та окцидентальна, ідеологом якої був Г. Хомишин.

Разом з тим, польська адміністрація краю прагнула використати опозиційний статус єпископа у своїх інтересах. Шляхом протиставлення особи Г. Хомишина митрополиту А. Шептицькому, підтримуючи першого, робили спроби не лише поглибити суперечності в середовищі ГКЦ, а й внести дезорганізацію в галицько-українське суспільство, а відтак посилити антиукраїнську кампанію у Східній Галичині, ослабити національний рух. Сам не бажаючи цього, Г. Хомишин став свого роду «розмінною монетою» у шовіністичній політиці поляків.

До слова, радянські спецслужби, готуючи Львівський псевдособор 1946 р., також намагалися використати існування двох течій в ГКЦ міжвоєнної доби задля її ліквідації в катакомбах. Характерно, що прихильники позиції А. Шептицького (орієтальної течії в ГКЦ) уважають, що саме завдяки східній візантійській традиції, прихильником якої непримиренно виступав митрополит, ГКЦ і вдалося вижити, адже чимало греко-католицьких священиків навіть підписавши православ'я ментально залишалися греко-католиками. Натомість, прихильники позиції Г. Хомишина навпаки, уважають, орієнталізм і візантизм прямою передумовою Львівського псевдособору, 1946 р. Мовляв, якщо би перемогла точка зору

Г. Хомишина (щодо латинізації обряду) Греко-Католицьку Церкву вдалося б уберегти від загибелі в радянських умовах.

Симптоматично, що ситуація повторюється і в умовах ХХІ століття. В умовах європейського поправління, яке торкнулося і Польщі (при владі нині як відомо націоналістично-католицька партія «Право і справедливість»), ми бачимо неодноразові спроби загострити україно-польські взаємини шляхом своєрідної історичної «регенерації» гострокутних сюжетів нашого спільного історичного минулого. Видання у Любліні книги «Два Царства», в якому виразно відчувається тон реанімування дискусій в середовищі Греко-Католицької Церкви міжвоєнної доби із характерною підтримкою особи станиславівського владика видається своєрідним «дежа вю». Змінився, щоправда, історичний контекст і кон'юнктура часу, однак не змінилася мета – скомпрометувати особу митрополита Андрея Шептицького, якого небезпідставно вважають етнархом, українським Мойсеєм, Духовним будівничим, Провідником української нації, Великим митрополитом тощо. Очевидно праві ті аналітики, які пов'язують такий маневр польської сторони, можливістю запобігти процесу беатифікації митрополита. Прохолодне ставлення до особи митрополита А. Шептицького пов'язуємо з його виразно проукраїнською позицією, незважаючи на польське коріння, та суворим дотриманням східних візантійських традицій церкви.

Уважаємо, що задля випуклого аналізу Греко-Католицької Церкви міжвоєнного періоду, зокрема діяльності митрополита А. Шептицького і єпископа Г. Хомишина, необхідно, як уже зазначалося нами вище, рельєфно вивчати історичну епоху і комплексно – тенденції розвитку Римо-Католицької Церкви. Тим самим, на наш погляд, з'явиться можливість побачити проблему цілісно. Утім, вірогідно, не варто загострювати надмірну увагу на поділі прогрест / консерватор, екстраполюючи на постаті А. Шептицького і Г. Хомишина. Адже, як показує історія, кожна із цих течій мала свій резон і місце. Важливо інше – не давати компрометувати стороннім деструктивним силам, які, як видається, не є зацікавленими в сучасних суспільно-політичних умовах ані у впливовій Українській Церкві, ані у соборній міцній Українській державі, добрих імен обох владик. Митрополит Андрей Шептицький є, без перебільшення, знаковою фігурою не лише в історії УГКЦ, але й в історії України назагал, є складовою національного міфу. Станиславівський єпископ Григорій Хомишин (а аналоги ультрамонтанських поглядів можна знайти і в інших Східних Церквах міжвоєнної) був взірцем священика, місіонера, який своє життя присвятив високій ідеї служіння Церкві Христовій. Творча спадщина обох владик, їх духовні настанови (виокремимо богословську працю «Парафіяльна місія», яка очевидно і є найважливішим твором Г. Хомишина) дуже важливі для протистояння сучасним новітнім секуляризаційним викликам – тій же гендерній чи ЛГБТ-ідеології тощо.

Слід уважно оперувати поняттями консерватор / прогресист у проекції на УГКЦ ще й тому, що такий поділ може бути естрапольований на сучасну

епоху і використаний на зло Церкві і державі уже не радянськими, а російськими спецслужбами. Адже світове суспільство нині також живе в умовах цивілізаційних змін (глобалізація, мультикультурність, науково-технічна революція, загальна інтернетизація суспільства, так звана ідеологія гендеру, ЛГБТ-ідеології тощо). Тож сучасна Католицька Церква в особі Папи Франциска (якого, до слова, називають якраз прогресистом) мусить давати адекватні відповіді на модерні цивілізаційні виклики. І ці відповіді, очевидно, мусять бути максимально суголосними в різних Церквах, які знаходяться у сопричасті з Апостольською Столицею. Тож, різні ідеологічні розколи, екстрапольовані на сучасність, можуть бути лише на шкоду національним і релігійно-церковним інтересам українців.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Видавцям книжки «Два Царства» не вдасться очорнити митрополита Шептицького – д-р Ліліана Гентош [електронний ресурс] – режим доступу: http://risu.org.ua/ua/index/expert_thought/interview/65060/ (перегляд: 12 жовтня 2017 р.).
2. Відбулася прем'єра польськомовної версії пророчої книги-заповіту Блаж. Свмч. Григорій Хомишина «Два царства» [електронний ресурс] – режим доступу: <https://www.facebook.com/profile.php?id=100004967267446&fref=ts> (перегляд: 10 жовтня 2017 р.).
3. Два Царства. Блаженний священномученик Григорій Хомишин єпископ Станиславівський / Редакція о. Ігор Пелехатий, Володимир Осадчий. – Люблін, 2016. – 399 с.
4. Марчук В. Українська греко-католицька Церква. Історичний нарис. – Івано-Франківськ: Плай, 2001. – 164 с.
5. Міжнародна наукова конференція «Пророк України», присвячена 150-річчю від дня народження єпископа Григорія Хомишина, 25 березня 2017 р. у Любліні [електронний ресурс] – режим доступу: <https://www.facebook.com/profile.php?id=100004967267446&fref=ts> (перегляд: 10 жовтня 2017 р.).
6. Папський інститут Івана Павла II в Кракові, Відділення історії і культурної спадщини, Кафедра допоміжних наук історії та архівістики 31-002 Краків, вул. Каноніча, 9 [електронний ресурс] – режим доступу: <https://www.facebook.com/profile.php?id=100004967267446&fref=ts> (перегляд: 10 жовтня 2017 р.).
7. Пастирський лист Григорія Хомишина до Всечесного клира Станиславської дієцезії про завдання священничого стану в св. Католицькій церкві. – Станиславів, 1935. – С. 9.
8. Південно-Східний Науковий Інститут 37-700 м. Перемишль, вул. Гродська, 3. Проф. д-ру габ. Володимиру Осадчому Всечесному о. Ігореві Пелехатому [електронний ресурс] – режим доступу: <https://www.facebook.com/profile.php?id=100004967267446&fref=ts> (перегляд: 10 жовтня 2017 р.).
9. Польський сейм ушанував єпископа Григорія Хомишина // CREDO: [електронний ресурс] – режим доступу: <http://credo.pro/2017/03/175502> (перегляд: 10 жовтня 2017 р.).
10. Потвердження: о. Доротей Дмитро Шимчій ЧСВВ, 16 вересня 2016 року [електронний ресурс] – режим доступу:

<https://www.facebook.com/profile.php?id=100004967267446&fref=ts> (перегляд: 10 жовтня 2017 р.).

11. У Польщі знову запускають механізм дискримінації митрополита УГКЦ Андрея Шептицького, – Ігор Сковчиляс [електронний ресурс] – режим доступу: <http://www.radiosvoboda.org/a/28063681.html> (перегляд: 12 жовтня 2017 р.).

12. «Dwa Królestwa» – opowieść arcykatolicka [електронний ресурс] – режим доступу: <https://www.pch24.pl/dwa-krolestwa---opowiesc-arcykatolicka.55355.i.html> (перегляд: 30 жовтня 2017 р.).

Oleg Yehreshiy

**BISHOP GREGORY KHOMYSHYN IN TERMS OF UKRAINIAN-POLISH
RELATIONS: PAST AND PRESENT**

The article reveals the place of Bishop Gregory Khomyshyn in terms of Ukrainian-Polish relations interwar period and trying to understand the resonance edition the Book "Two Kingdoms" in Ukrainian and Polish social media.

Key words: *Bishop Gregory Khomyshyn, Church, Ukrainian-Polish relations, Metropolitan Sheptytsky, The book "Two kingdoms"*